

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת סנהדרין - דף ע

טעם בשר ויין מותר. א"כ ה"ה אפשר שהנודר מן היין מותר בחומץ, מאחר וחומץ לגבי יין, לכל היותר טעם, א"כ יש להתירו כדון תבשיל.

נושא: חיוב בן סורר ומורה, אכילתו.

חיובו של בן סורר ומורה משעה שיאכל תרטימר בשר, וישתה חצי לוג יין האיטלקי. **לדעת רבי יוסי** מנה בשר ולוג יין. **ביאר רבי יצחק**, מדברי רבי יוסי **למדנו** את שיטת רבנן, שהרי רבי יוסי כפל ביון, א"כ אף בבשר ונמצא ששיעור "תרטימר" הוא חצי מנה. **אופנים שאינו מוגדר לבן סורר ומורה**, אם אכל **בחבורת מצוה** (וקמ"ל אפילו כל הסועדים הם אנשים ריקים, בסעודת מצוה לא חוששים שימשך. ואמר רבי אבהו שחייב על בסו"מ רק באופן שכולם אנשים ריקים), **בסעודת עיבור החדש** (הוא הביא מביתו שבסעודת עיבור החודש אכלו רק פת דגן ותבשיל מקטניות. עוד נאמר בדיוני סעודת עיבור החודש שעולים בסוף יום השלושים ויורדים בבוקר למחרת שיהיה רעש ויתפרסם), **מעשר שני בירושלים** (כיון שההדרך של כולם אין רגילות שימשך), **גבילות וטרפות, שקצים ורמשים** (אם אכל בשר בהמה ולהשלים לשיעור אכל מאכל אסור, אינו בדין סו"מ, ואם השלים בבשר עוף חייב. ורובא אמר שאם אכל כל הסעודה בבשר עוף אינו נעשה בן סו"מ), **אכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, מעשר שני והקדש שלא נפדו, אכל דבר שהוא מצוה** (לכבוד תנאים אבילים), **דבר שהוא עבירה** (אכל בתענית, וממועט כיון שאינו בכלל לא שומע בקול אביו ואמו שכאן אינו שומע בקולו של מקום). **אפילו אם אכל כל מאכל וכל משקה** (לרבות סוג של דבילה משכרת), **כל עוד לא יאכל בשר ולא ישתה יין** (לרבות דבש וחלב שהם משכרים) לא יתחייב, ממה שנאמר "זולל וסובא", **וזכר לדבר** אל תהי דבשובאי יין בזוללי בשר למו". **ובברייתא מבואר** עוד "כי סבא וזולל יורש וקרעיים תלביש נומה". **רבי יצחק דרש** את הפסוק על מי שישן בבית המדרש, תורתו נעשית קרעים קרעים ולא יזכור תלמודו.

אמר רב חנן בר מולדה בשם רב הונא, "זולל וסובא" אינו חייב עד שיקח בשר בזול ויאכל, ויין זולל ושתה. **עוד אמר** אינו חייב עד שיאכל בשר חי וישתה יין חי. **והיות ואמר רבה ורב יוסף** שעל חי אינו מתחייב, **ביאר רבינא** שיון חי הכוונה מזוג במעט מים. ובשר חי הכוונה צלוי מעט כדרך הגנבים שאולכים בזמן שממחרים. **אמר רבה ורב יוסף** אם אכל בשר מלוח ושתה יין מגיתו אינו נעשה בן סו"מ.

בערב מצוה באבא, לא יאכל ב' תבשילים, לא יאכל בשר, לא ישתה יין. **מותר** לאכול בשר מלוח ויין מגתו. בשר מלוח שמותר באכילה, **ביאר רבי חנינא בר כהנא** אם שהה במלח יותר מזמן היתר אכילת שלמים והוא שני ימים ולילה שבניהם. **יין מניתו** הכוונה ליין תוסס, וכן אין בו דיוני גילוי, היין תוסס ג' ימים. **ומבאר הגמ'** שלעניין בן סו"מ הדין שונה, שהנושא בערב תשעה באב משום שמחה. **ואילו בבן סו"מ** הנושא הוא משום שנמשך אחר הדברים, ולכך בשר ששהה לילה אחד במלח כבר אינו נמשך אחריו, ויין לא נמשך עד שיעברו עליו מ' יום.

אמר רב חנן, נברא יין בעולם, לנחם אבילים, ולשלם שכר לרשעים, **המקור** "תנו שכר לאובד יין ולמרי נפש". **אמר רבי יצחק** "אל תרא יין כי יתאדם" אל תמשך אחר היין היות הוא מאדים פניהם של רשעים בעולם הזה ומלבין פניהם לעולם הבא. **רבא ביאר**, אל תמשך אחר היין שאחריותו דם ונהרג מחמתו. **ביאר רב כהנא** כתוב "תירש" וקוראים "תירוש", אם זכה נעשה ראש, לא זכה נעשה רש. **ביאר רבא** כתוב "שמח" אם נקרא **בשין ומנית** המשמעות שמחה, ואם זכה נקרא **בשין שמאלית** מלשון שמחה. זה שאמר רבא שהיין ששתה והבשים שהריח עגרומו שנעשה חכם.

אמר רב עמרם בריה דרבי שמעון בן אבא בשם רבי חנינא, "למי אוי? למי אבוי? למי חסדי? למי שיהי? למי פצעים חנם? למי חכילות עינים?" **בפסוק אח"כ מבואר** "למאחרים על היין לבאים לחקור ממסך". **רב דימי אמר בשם חכמי ארץ ישראל** שניתן לדרוש את הפסוקים אף מהסוף להתחלה, למי ראוי לאחר על היין וכו'.

דרש עובר גילאה, בפרשת נח בענין שתית היין אמרה התורה יג' פעם את "ו" בנושא היין, ללמד שכל "ו" גורם חיים.

וייקץ נח מיניו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן, נחלקו רב ושמואל **למ"ד**, סרסו. **למ"ד** רבעו. **למ"ד סרסו**, גרם שלא יוולד בן רביעי, קילל נח את נענו שהיה בנו הרביעי של חם. **למ"ד רבעו**, למד מהמילה "וירא" בגו"ש מעשה דינה. **ומבאר הגמ'** שלמ"ד רבעו חם וסרסו ולכן קיללו בנו הרביעי.

"ויחל נח איש האדמה ויטע כרם" **אמר רב חסדא בשם רב עוקבא**, ו"א מר עוקבא בשם רבי זכאי, אמר הקב"ה לנח שהיה לו ללמוד מאדם הראשון שגרם לו היין. **מבאר הגמ'** שסבר כשיטה שעץ הדעת היה גפן, **שנחלקו בכך, לדעת ר"ם** היה גפן, שיון מבאי בתורה ומצוות ולא כשאר שות המלך שרצו שבניהם יהיו למלכות. **מה** **לך אצל מלכים ששותים יין ומשתכרים**, ומי שכל רזי עולם ידועים לו ישתה יין? **ו"א** מי שכל רזני עולם משכמים לפתחו ישתה יין? **אמר רבי יצחק** "כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם ל"י" למדנו שאמר שלמה המלך שלא נזהר למרות שהיה לו ללמוד מאדם הראשון ומנח, ומכאן שהודה על תוכחתו של אמו.

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

איסור אכילת בשר בערב תשעה באב

הביאה הגמ', ערב תשעה באב לא יאכל ב' תבשילים ולא יאכל בשר ולא ישתה יין וכו'.

כתב הטור (סי' תקנ"א) ומנהג אשכנז היחידים נמנעים מבשר ויין משבעה עשר בתמוז ואילך. ומראש חודש ואילך נמנעים כולם מבשר ויין זולת שבת שאוכלין ושותין כדרך כל השנה כולה. עכ"ל הטור.

והביא בב"י על אחר (וכן בפרישה) מהכל-בו וז"ל ויש נמנעים מאכילת בשר משנכנס אב לפי שאין שמחה אלא בבשר ואף על פי כן אין להימנע מתבשיל שנתבשל בו הבשר דלצעורי נפשיה קא מכיין והא איצטער ועוד דאמרין בנדרים (נ"ב) הנודר מן הבשר מותר בתבשיל. עכ"ל.

במחבר (סי' תקנ"א ס"ט) הביא ד"א דנהיג איסור בשר ויין בשבוע שחל בו ת"ב. ו"א מר"ח. ו"א שמוסיפין מיד בתמוז. וכתב המ"ב (סקנ"ח) דבמדינתנו נהגו מר"ח ור"ח בכלל עד התענית. ועוד כתב המחבר (סי"ו) ד"א שמותר בתבשיל שנתבשל בו בשר וכתב המ"ב (סקס"ג) דהאידיא נהיג עלמא לאסור אף תבשיל של בשר. והוסיף המ"ב, דדוקא תבשיל של בשר אסור אולם אם רק נתבשל בקדירה של בשר פשיטא דמותר.

בג' מרדכי בשלהי מס' תענית (סי' תרל"ח) הביא בשם ספר האגודה שהתיר לבשל דגים בחומץ משום הנודר מן היין מותר בחומץ. עכ"ל. ובפשטות ביאור הענין דלאחר דנקטינן דמשנכנס אב נמנעים כולם מבשר ויין כדהביא הטור, יצא לדון בעל האגודה מה הדין בבישול דגים בחומץ דהא חומץ הוא תולדה מן היין האם יש לאסור מר"ח אב ואילך או לא. ופשט מהא דהנודר מן היין מותר בחומץ כלומר שאין החומץ בכלל היין לכן מותר לבשל הדגים בחומץ.

ודבריו צ"ב חדא, מהיכן הוציא את ההלכה, שהנודר מן היין מותר בחומץ. מצאנו לכאורה ב"ש"ס דידן, לא מצאנו דין זה, שהנודר מן היין מותר בחומץ. מצאנו בנדרים נג, שהנודר מן היין מותר ביין תפוחים, מחמת דיש לו שם לוואי. מצאנו שמותר בקונדיטון, מחמת שמוסיפים ליין תבלינים. אולם לכאורה לא מצאנו שמותר בחומץ. וא"כ מה הראיה, כשם שנקט שמותר לבשל דגים בחומץ, מחמת שהנודר מן היין, מותר בחומץ. ה"ה צריך להיות שהנודר מן היין, מותר בחומץ. משום שמותר לבשל דגים בחומץ.

אלא יש מקום לדון כאשר אסור ענבים, האם אסור אף את תולדתו. ה"ה יהיה מקום להסתפק כאשר אסור יין האם אסור אף תולדתו.

וביותר, עצם הדמיון לדיני נדרים צ"ב גדרו וענינו. בהלכות נדרים הלכה רווחת היא, שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, א"כ נחזי אנן באדם שנדר מן היין, האם כוונתו כוללת אף חומץ או לא. וע"ז נקט ספר האגודה שהנודר מן היין אסור על עצמו רק יין בצורתו המקורית, ולא אסור על עצמו את כל תולדות הענבים ולפיכך חומץ מותר. אולם בדיוני אבילות על החורבן, צריך לדעת ולהשכיל, אף היתה התקנה האם איסור הוא ליין גרידא או לכל תערובת יין והאם חומץ בכלל. ומה הענין לנדרים.

ובהקדם יש לבאר מה הענין כלל בין אבילות לפרשת נדרים. נראה ברור, שהענין שאין אוכלים בשר ושותים יין משנכנס אב, הוא ענין נדר שקיבלו עליהם. מדינא דגמרא, איסור בשר, רק בערב תשעה באב. וכל שהוסיפו הוא בייסור נדר. ובשו"ע (הלכות נדרים י"ד סי' ריד' ס"א) ומי שרגיל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין מר"ח אב וכו'. כרך המחבר, דין איסור אכילת בשר ושתיית יין מראש חודש אב בהלכות נדרים שנהגו ואי יש התרה וכו'. (עי' לשון הערוך השלחן סי' תקנ"א ס"ג) בשו"ע (י"ד סי' ט"ז ס"ט) אמר קונם בשר ויין עלי, מותר בתבשיל שיש בו בשר ויין, אע"פ שנותנים בו טעם ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם וכו' אסור בתבשיל שיש בו טעם בשר או יין. עכ"ל השו"ע. (המקור לדיונים אלו, הם מהסוגיא לפנינו.)

עכ"פ למדנו בהלכות נדרים דיש שתי אפשרויות לאסור על עצמו בשר ויין, כאשר אסור על עצמו "יין ובשר" גדר האיסור הוא, "אכילה" של בשר ויין. וממילא תבשיל שיש בו טעם בשר או יין לא נאסר עליו דאמנם יש כאן טעם בשר או יין אולם מאחר ואסור על עצמו "בשר ויין" זה אינו מוגדר לבשר או יין. ומאידך כאשר אסור על עצמו "שלא יטעם בשר וכו'" כל דבר שיש בו טעם בשר ויין הרי הוא אסור בו. מאחר וגדר האיסור הוא "טעימה" א"כ כל דבר שיש בו אפי' מעט מטעם בשר נכלל בכלל האיסור.

ומעתה לפי דברי בעל האגודה, וכמבואר שהלכות אבילות על החורבן כעין נדר, צריך להשכיל מה גדר האיסור האם כענין "שלא אוכל בשר ויין" או כענין "שלא אטעום בשר ויין". וממילא יהיה נפק"מ האם מותר בתבשיל המעורב בו יין או בשר. אם גדר האיסור הוא אכילה יעלה דמותר בתבשיל (וכדבשיהיב"ב" ביהם הכל-בו וכדכתב המחבר נדרים י"א) אולם אם גדר האיסור הוא טעימה ממילא יהיה איסור אף על תבשיל.

א"כ אפשר לומר, בעל האגודה למד את דיונו, מההלכה, של הנודר לא לאכול יין ובשר. כאשר גדר האיסור הוא "אכילה", מותר בטעימה, לכן בתבשיל שיש בו